

EUSKARARIK GABEKO HAURRIK EZ!!

Matrikulazio kanpaina dela eta ez nuke pasatzen utzi nahi LEZO aldizkariak eskaintzen didan aukera hau euskararen beharra aldarrikatzeko, erabiltzen ez den hizkuntza hila bait da eta gure hizkuntza bizirik nahi dugunez, ezinbestekoa da guztiok euskalduntzea.

Eta gaian sartu aurretik, ahaleginduko naiz elebitasunaz zer ulertzen dugun adierazten.

ELEBITASUNA

Elebitasun indibidualaz ari garelarik hots, pertsona elebidunaz alegia, bere lehenengo hizkuntzaz gain beste edozein hizkuntzatan antzeko gaitasuna izatez gainera erabiltzeko gaitasuna duenez mintzo gara. Beraz, pertsona elebiduna bi hizkuntz sistemen jabe dena litzateke, biak berdintsu erabili beharko litzekelarik.

Baina gauza nabaria da hizkuntzen jabetza inoiz ez dela maila bertsuan ematen, hau da, elebitasun orekaturik ez dagoela, elebitasun maila desberdinak baizik. Hala nola; bi hizkuntzen arteko hurbilketaren arabera; hiztun bakoitzaren bizitzan hizkuntzok betetzen dituzten funtzioen arabera; noiz-nola erabiltzen dituen eta zein maiztasunez; zer-nola ikasten dituenaren arabera, ... e.a.

Beraz, elebitasuna beti norbanakoari, pertsonari loturik doan gaitasunari daituko diogu eta inoiz ez dugu erabiliko gizartearen egoera adierazteko, ez bait

du zerikusirik gizartearekin, gizarteak ez direlako inoiz elebidunak gizakiak baizik.

Hobeki ulertzeko eta adibide gisa Euskal Herria harturik zera dakusagu: elebitasunaren erabakia guztiz erabaki politikoa dela, hots, begi bistakoa bait da elebitasuna ez dela sortzen halabeharrez, elebitasuna beti minorizazioarekin loturik doalako historian zehar, hori argi eta garbi ikusten dugu gure herrian. Estatu espainolean gaztelania ez beste edozein hizkuntza hitzegiten duen komunitatea (euskaldunak esate baterako) minorizaturik eta zapalduz gertatu denean sortu da elebitasuna (inmigrazioa dela medio, demografia, ekonomia, ...e.a.), orduan, hizkuntz zapaldu hori bigarren mailara pasatuz.

Horrela, bigarren mailako hizkuntzako hiztunak elebidun bilakatzen garelarik eta lehenengo mailako hizkuntzako hiztunak (nolabait esateko) elebaker izaten jarraitzen direlarik.

Eta kontutan izanik gure herrian elebaker horiek gehiengoa direla elebiduntzeko garaian neurri zehatz eta sakonak hartu beharko ditugu, orduan besterik ez bait da Euskal Herri euskalduna izango.

Ikus dezagun nola eta zein modutan izan daitekeen elebidun:

a) Lehenik eta behin eta ezinbestekoa da bigarren hizkuntza lehendabizikoarekin ikastea, edota, bigarren hizkuntza zerbait geroxeago ikasten bada ere, beti, haurtzaroan ikasten denean; hortik bada, eskolak duen garrantzia.

Orain arteko esperientziek eta ikerketek erakutsi eta baieztatu dutenez bi hizkuntzen artean hizketan ikasten ari den haurrak inolako zailtasunik gabe ikasten dituela eta bi sistemak ongi bereizten dituela, egoeraren arabera hizkuntza batetik bestera pasatuz. Hau da, haurrak bi hizkuntzak menperatzen ditu, bietariko edozeinetan pentsatzeko gai delarik.

Hori horrela bada, elebitasun orekatuena haurtzaroan ikasten denean lor daiteke eta ez bestela.

Aipagarri da bestalde, haurrak hizkuntzak ikasteko duen erraztasun maila, bizitzako beste garaitan ematen dena baino askoz handiagokoa baita da haurtzarokoa eta hizkuntzak baditu arlo batzuk haurtzaroan ikasi beharrekoak; ahozkerak, entonazioa, ... e.a. heldutakoan nekez ikasi daitezkeenak.

b) Elebiduntzeko beste modua zera litzateke; elebazarreko familian hazi den haurra, beste hizkuntza batean eskolatzten denean. (Hau izango da hemen gehien ematen den kasua eta geroxeago mintzatuko gara honetaz).

d) Beste hirugarren bidea, haur euskaldunen kasua litzateke, hots, etxean eta eskolan hizkuntza bera erabiliagatik, inguruko hizkuntza nagusia bestea delako (gaztelania-frantsesa), elebidun izatera iristen garenean.

Beraz, Euskal Herriko egoera soziolinguistikoaren arabera izango dugu heziketa elebiduna ere. Zergatik?

HIZKUNTZ EREDUAK

Euskal Herrian bizi dugun hizkuntz ukipen egoera ez delako maila berekoa; euskara eta gaztelania biak dira ofizialak

baina status desberdinekoak. Hitz gutxitan adieraziko dut. Gaztelania herri guztiak darrabilen bitartean euskara gutxi batzuk erabiltzen dugulako. Hortaz aparte, gaztelaniak, hizkuntza batek betetzen dituen funtzio guztiak betetzen dituen bitartean, euskarak ez.

Beraz, euskara ofiziala izanagatik erabilpen urria du eta azken urteotan ahaleginak egin arren oraindik ere desabantaila handian dago euskararen

funtzio sozialen protagonismoa gaztelaniarekiko.

Dena den, gaur egun euskararen berreskuratze prozesuan murgildurik gaudenez urrats batzuk ematen ari gara piskanaka piskanaka bada ere eta irakaskuntzan batipat.

Irakaskuntzan, neurri horiek lege zehatzetan isladatzen dira eta horien baitakoak dira irakaskuntza elebiduna aipatuz 1982ko Abenduaren 16ko Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argi-

taraturiko «EUSKARAREN ERABILPENA ARAUZKOTZEKO OINARRIZKO LEGE»aren II ataleko 16.2 artikulua zioena: La Constitución y el Estatuto de Autonomía confían a los poderes públicos de la comunidad autónoma vasca la adopción de las medidas encaminadas a asegurar el desarrollo y la normalización del uso del euskara».

Geroago, 1983ko Uztailaren 19an argitaraturiko E.H.A.A.n 138/1983 dekretua zela medio, arestian aipaturiko lege hori garatu zen. Eta bertan oinarritutakoa dugu egungo hizkuntz eredu buruzko legedia.

Ondoren ikusiko dugu zer dioten ereduok.

A Erdua

Gai guztiak —euskara ezik— gaztelaniaz irakatsiko dira. Euskara beste edozein gai gisa irakatsiz, hau da, astean 4 orduz. Eta ikasleak euskararen erabileran behin ohituz gero, OHOk goi mailetan euskaraz irakatsiko zaie beste zenbait gai.

Eredu hau erdal giroko haur erdaldunentzat pentsaturik dago eta bere helburua, euskararen oinarrizko ezagutza lortzea da.

Baina eredu hau ezarri zenetik hona ikerketa ugari egin ondoren argi eta garbi ikusi dugu ez duela bere helbururik betetzen, hitz batez, ez duela euskalduntzeko balio. Ondorioz, begi bistakoa da eredu honek urtez urte jasaten duen ikasle goaren murrizketa, ikasle goaren gehientsuak B eta D ereduak hautatzen dituelarik.

B Erdua

Eredu hau ikasle goaren jatorri erdaldunean oinarritzen da, irakurketa-idazketa, matematika,... gaztelaniaz irakasten zaielarik eta gainontzekoak euskaraz.

(Hezkuntza Saileko «Eskolaurreko Orientabideetan diotenez, eskolatzearen 4. hilabetea bukatu baino lehen ikastaroa bi hizkuntzetan jarraitzeko trebatuak egon beharko dutelarik, hots, egun erdia gaztelaniaz eta beste egun erdia euskara egiteko gai izan beharko dutelarik eta gainera, euskara sistematikoki egunean 30-45 minutuz landuko dute.

Eredu honi dagokienez, esan behar dut ikastetxe bakoitzak bere erara antolatzen duela, hau da, eskualdearen arabera, edota, haurren euskara ezagutzaren arabera, edota, ikastetxe beraren ezaugarrien arabera, beraz, zenbat ikastetxe hainbese B eredu aurkituko ditugu.

Bestalde azken frogek diotenez eredu honek ere ez du euskalduntzen erabat. Ezinezkoa bait da irakurketa-idazketa erdaraz eginez euskara hutsez egiten dutenen gaitasun maila berbera lortzea.

Beste akatsa zera litzateke; A, B ereduak giro erdaldunetarako haurrentzat eta D erdua euskaldunentzat bereizteak, hizkuntzen aldetikako diskriminazioa bultzatzen du eskola bertatik, bi gizartemota eginez; euskalduntze prozesua desbideratuz.

D Erdua

Eredu honetan —gaztelania ez-beste gai guztiak euskaraz irakatsiko dira eta euskara bera ere gai bezala landuko delarik. Eredu hau Ikastoletan eta beste zenbait Herri eskoletan ematen dena da.

Beraz, horiek horrela, eztabaida ugari sortu izan da elebitasunak lehenengo hizkuntzan duen eraginaz edota, elebitasunak adimenean dituen ondorioez, eskola emaitzetan, e.a. eta baita, heziketa elebidunaren abantaila eta eragozpenei buruz ere.

Eta orain arte bederen European, Estatu Batuetan edota Kanadan bertan eginiko

azterketetan frogatu denez, bigarren hizkuntzaren jabetza, irakaskuntz-hizkuntz horretan emanez lor daitekeela diote eta ez bestela, zeren eta bigarren hizkuntzan ematen den irakaskuntzak (gure kasuan euskaraz) euskara hutsez eskolaturiko haurrari ez bait dio inolaz ere arriskutan jarriko edo murrizketarik sortuko bere lehenengo hizkuntzan, askoz ere indartsuago eta prestigio handiagoko hizkuntza delako.

Aipaturiko ikerketa eta esperientziak honoko puntu hauetan oinarritzen dira:

a) Zenbat eta lehenago hasi hizkuntza ikasten orduan eta hobeto ikasiko du haurrak, haurraren garunak ikasteko duen malgutasunari esker.

b) Zenbait ikasketa mota haurtzaroan ez bada ikasten, gero askoz ere zailagoa dela begi bistakoa da, hortik, elebiduntze goiztiarraren garrantzia.

d) Frogaturik dago pertsona elebidunak beste hizkuntza gehiago ikasteko duen erraztasuna.

e) Hizkuntza bat ezagutzeak berarekin darama egitura mentala ere, hau da, hein handi batean ahoz pentsatzen dugunez, hizkuntza, ekintza intelektualean bilakatzeko da, beraz, pertsona elebiduna bi komunikabide edota, bi tresna intelektualen jabe denez, pertsonaren garapen posibilitateak ere areagotu egiten dira.

g) Gainera, hizkuntza kultura baten ezaugarria da eta hizkuntza ikastearekin batera haurrak kultura horri buruzko informazioa jasotzearekin aberastasun handiagoa lortzen du.

AZKENIK

Puntu horiek gogoan hartuz, egokiena izango litzateke, haurra bigarren hizkuntza horretan murgiltzea, horrela besterik ez delako euskaldunduko; haur euskaldunak eta erdaldunak gutxieneke ezagutza

maila berdin batera heleraztea duelako helburutzat, hizkuntz horren erabilera izanik aldi berean jomuga, helburu eta bitarteko.

Bestalde, murgiltze prozesu horrek irakaskuntza eta euskararen arteko erabateko identifikazioa eskatzen duenez, euskara izango da erreferentzia bakarra.

Jakina, murgiltze prozesua aurrera eramateko tenorean baldintza minimoak ere esijitu beharko ditugu, hala nola, irakasle guztia euskalduna; haur kopuru egokia; ikasketa denboraren kalitatea; klase emankizun mota; ingurugiroaren nolakotasuna, motibazioa, e.a.

Guzti hori jakinik, galdera bat bururatzeko zait: **Zergatik ukatu behar diogu haurrari horrelako aukera?**

ETA BUKATZEKO

Ez dezagun ahaztu helduok hartzen dugun jarreraren arabera izango dela haurraren arrakasta edo porrota ikasketa prozesu osoan eta bigarren hizkuntzaren ikasketan batipat.

Haurra guraso eta irakaslearekin erlazionatzen da gehienbat eta gu helduok zenbat eta gehiago arduratu gure seme-alaben ikasketetan, orduan eta gehiago eta hobeki ikasiko dute; hori frogaturik dago. Beraz, gure jarreraz heziketa orokorrean harturik eta hizkuntzaren jabetze prozesua baldintzatzen ari gara.

Ezinbestekoa da; ikasten ari diren hizkuntza baloratzea eta interesa agertzea gure aldetik, galderak eginez, berarekin batera ikasiz.

Gaurkoz besterik ez, labur bada ere arrazoin batzuek agertu nahi izan ditut «EUSKARARIK GABEKO HAURRIK EZ!! esaldia baieztatu nahirik.

AGUSTINA PONTESTA